

## KRONIKA

### A. TRSTENJAKOVH PET VELIKIH

#### Književnost

Pri Slovenski matici so za letošnje leto izšle štiri knjige, vsaka po svoje prinaša strokovno ali širše poljudno zanimivo branje. Izjemna plodovitost Antona Trstenjaka opozarja na njegovo razvejano strokovno tematiko, ob tem pa je psihološko-antropološka veda v ospredju njegovega pisanja. Z novo knjigo *Pet velikih* pa je avtor obravnaval po svoji izbiri in osebnih nagnjenjih pet osebnosti, ki so vplivale na misel in dejanje 20. stoletja. Najprej je predstavil Theilharda de Chardina. Gre za osebnost, ki je za življenja smela objavljati paleontološke razprave, filozofsko teoloških pa ne. Pri prvem ni bilo nič spornega, pri drugem pa gre »za vizijo sveta, ki ni samo nedokazana, ampak v marsičem celo nedokazljiva.« Anton Trstenjak meni, da Theilhardova veličina ni v prirodoslovju, dasi mu tu ne moremo in ne smemo zmanjšati pomena, pač pa v njegovi »viziji sveta«, ki je miistična. Evolucija mu daje močno dinamiko, povezal jo je s katoliško filozofskimi gledišči, a so bila tedaj kamen spotike. Pot ga vodi od kozmogeneze do kristogeneze. Ne glede na razhajajoča se mnenja o Theilhardovih pogledih, in to z raznih koncev filozofije oziroma teologije, so postumni natisi njegovih spisov izzvali širši odmev, soočanja take in drugačne vrste.

Med psihologi in psihiatri 20. stoletja je nekdanji Freudov učenec Carl Gustav Jung gotovo prvo ime kot izredno razgledana osebnost in eklektik ter izvorni mislec. Kot nemiren empirik s široko razvejano raziskovalno slo je bil Jung vse prej kot sistematik. A. Trstenjak pravi: »Mislecem z bogastvom idej se vedno tako dogaja.« Jung ugotavlja, da je celotna osebnost sestavljena iz različnih medse-

bojno povezanih sistemov: od nezavednega, kolektivne nezvesti, do arhetipov, usmerjenosti in funkcije, pa še česa. V mitih, ritualih z vseh koncev sveta je iskal arhetipe. Ženski arhetip je imenoval anima, moškega pa animus. Libido pri Jungu pomeni psihično energijo, ki je ne moremo izmeriti, a jo lahko določimo. Glede na okolje loči dva temeljna karakterni tipa – ekstravertiranega in intravertiranega. Simboli pa imajo pri Jungu ob prej znanem svojo različico. Analitična psihologija, kakor jo imenuje, ni doživela tolikšne pozornosti, tudi polemične ostrine ne, kot jo je moral prestatati Freud.

Za širši krog je ime Romana Guardinija manj znano. A. Trstenjak ga povezuje s predvojnimi križarskim gibanjem na Slovenskem, prav zato je vključil »na novo« prebujenega Guardinija tudi kot osebnost z omenjenim, sorodnim gibanjem. V ospredju je težnja po preoblikovanju človeka, ljudstva, za drugačno pojmovanje avtoritete, pokorščine in svobode, za »novo religioznost«, kot pravi Guardini, je zavestno ohranjal smer gibanja in ni pristal na organizacijo, strujo ali šolo. Nikoli se ni imel za strokovnjaka ne v teologiji ne v filozofiji. V kriznem času je bil sposoben izreči ob pogledu na puško: »Če bi jo kdo dvignil zoper Hitlerja, kdo bi ga mogel obsojati?« Filozofija napetosti pa je trajnica v iskanju življenjske poti in smisla.

Carl Jaspers je A. Trstenjaku posebno blizu. Jaspers je prišel »po ovinkih« do filozofije – kar pa mu je le koristilo ob razširjenem študiju, saj je lahko neobremenjeno pristopil k problemom, ki jih prenekateri sodobnik v zoženem in zakličenem območju filozofije ni. Vznemirjala so ga vprašanja: kaj je resnica, o možnosti komunikacije, kako pridemo

do resnice, kaj je človek, kako se zavedamo transcendence. Pri komunikaciji Jaspersa ne zanima toliko goli obstoj, dosti bolj se posveča eksistencialni komunikaciji. Dejansko pa tiči filozofovo izpraševanje v problemu, ki je več ali manj stalen v vseh časih: kaj je človek? Neverjetna razgledanost mu je omogočala, da je premišljeval o podobi človeka v luči zgodovinske danosti, opirajoč se na širino ugotovitev od kitajske filozofije, budizma, krščanstva, pa do posameznih filozofov, kot so npr. Platon, Avguštin, Nietzsche, Schelling, Max Weber idr. Jaspersova vera v človeka je odprta k njegovi možnosti in svobodi. Njegova eksistenčna filozofija začuda (ali pa ne?) pri nas ni imela pravega odmeva tedaj, ko je bil na površju eksistencializem, kot sta ga prakticirala Sartre in Camus. Verjetno je eden od glavnih vzrokov to – ne pa edini – da pri Jaspersu nastane jasen odpor zoper racionalistični realizem in materializem, pravo bit namreč vidi v transcendenci, kakor jo pač pojmuje. A. Trstenjak je opredelil naravo Jaspersovega eksistencialnega pojmovanja v odnosu do krščanstva in pokazal na razpotje. Jaspers mu je bližji kot antropolog.

Pogledi Antona Trstenjaka na pet velikih ob vsej usmerjenosti k objektivnosti razodevajo bolj kot katera druga knjiga njegov osebni odnos, njemu lastne poglede, kakor da mu pri znanstvenih delih objektivizacija pomeni potrebno distanco, kjer ni mesta za subjektivno misel; tu pa se pri Petih velikih sprosti v bolj osebne poglede, zadržuje pa temeljna spoznanja o posameznih osebnostih. Vsem pa je skupno to, da se upirajo nič in vidijo smisel v življenju. Izbira teh in osebni poudarki odsevajo A. Trstenjakovo premišljevanje in spoznanja; pri zaključnem delu o Jaspersu se avtor razgovori v čisto osebno premišljanje o zgodovini, sedanjosti ter razgovorljivo in svareče pove, kar ima za bistveno o polpreteklosti, sedanjosti, z opozorili na prihodnje. Na koncu tako prinaša vrsto lastnih pogledov in izkušenj.

Viktor Frankl pa je osebnost, ki je

Antonu Trstenjaku po delu in življenju najbolj všeč. Sredica Franklovega spoznanja je, da nam življenje sleherni čas postavlja vprašanja, na katera moramo sami, s svojo odgovornostjo prevzemati nase dejanja; vsak človek pa je drugačen, odtod je tudi smisel drugačen. Trpljenje je sestavina življenja – ne smemo pozabiti, da je koncentracijsko taborišče močno zaznamovalo njegovo življenje in delo. S smislom prenašanja trpljenja je preživel. Smisel mu je enovita celota življenja, ne pa količina, zato je odločen nasprotnik potrošniške družbe. Ni presenetljivo, da zavrača Freuda, pa Adlerja, vsak po svoje se je enosmerno opredelil za vidno zožen pogled, ki ima – kot ugotavlja A. Trstenjak – korenine v biologizmu 19. stoletja. Hoja človeka za smislom je tudi A. Trstenjakovo credo.

Če kratko strnemo: A. Trstenjakovih Pet velikih je hkrati predstavitev znanih osebnosti s področja psihologije, psihoterapije in filozofije in hkrati osebno barvit izbor, opredelitve in refleksivni odnos do problematike. Avtor je v tem pisanju vmes med ožjo strokovno postavitevijo in bolj sproščeno, osebno profilirano širino in bolj poljudnim podajanjem. Ponekod pride do ponovitev že izrečenega, vendar brez potrebe. Škoda je, da ni na enem mestu, tj. pri koncu obravnave vseh petih osebnosti, zgoščeno strnil svojih pogledov oziroma odnosa do posameznika, najsi je kar nekaj tega sproti navajal. A. Trstenjakov odnos pa je nesporno živ in aktualen v okviru časa in zraščene z njegovo osebnostjo. Ne glede na to, da lahko posamezni psihologi oziroma filozofi (antropologi) sprožijo pri bralcu sozvočje ali precej drugačne poglede – kar je pač normalno v miselno razvejani družbi – pa je A. Trstenjakovih Pet velikih prijeten izziv, pridobitev, ki nudi bralcu obilo lastne aktivnosti do ponujenega. Andreja Mejač je poskrbela za prikupno opremo knjige, v dobro se ji piše, da se pri vsakokratni opremi ne ponavlja in ne pade v klišeje – kar sicer ni tako redek pojav v domači praksi.